ŽALGIRIO NACIONALINIO PASIPRIEŠINIMO JUDĖJIMO priedas

Nr. 369

SU ŽALGIRIU – UŽ LIETUVĄ!

ŽALGIRIS

GIEDRIUS SAVICKAS:

Pagarba artimui - tai pagarba sau pačiam

Talentingu, publikos visuotinai pamiltu Lietuvos aktoriumi Giedriumi Savicku seniai žaviuosi ne vien dėl aktorinės meistrystės - jaudina jo nuoširdi, ne žodžiais, o veiksmais išreiškiama meilė Tėvynei, atviras jo krikščioniškų vertybių deklaravimas, dėmesys nacionalinei kultūrai, mokykliniuose suoluose šiandien bręstančiai ateities Lietuvai, apsisprendimas gyventi atsakingai...

Rimvydas STANKEVIČIUS
„Respublikos“ žurnalistas

Tad šiandien ir klausiu aktoriaus, ką šiandien reiškia būti Lietuvos patriotu ir kaip tokiu tampama?

- Iš tiesų pasikalbėti su jumis panūdau išgirdęs jus spaudoje sakant, kad Vasario 16-oji jums - svarbesnė šventė net ir už jūsų paties gimtadienį. Tai tiesa?

- Tiesa. Nors šiemet (balandžio 16-ąją) savąjį gimtadienį ir labai audringai atšvenčiau, Vasario 16-ąją išties švenčiu kur kas iškilmingiau, nuoširdžiau ir aistringiau.

Menu, šią Vasario 16-ąją senamiesčio kavinėje „In vino“ skaičiau poeziją Tėvynės tematika. Atėjęs truputį net šiurptelėjau - sklidina kavinė alaus bokalais mojuojančių žmonių, dainuoja „Rondo“, minia plėšia su jais drauge... Neturėjau kitos išeities, kaip tik užsiropšti stačiomis ant baro ir sušukti: „Sigitas Geda...“ Šie žodžiai suveikė kaip užkalbėjimas - salė akimirksniu nuščiuvo, visi it vienas sukluso, o man padeklamavus penketą šešetą eilėraščių (tiek, kiek buvau planavęs) visuotinai ėmė skanduoti: „Dar, dar, dar...“

Manau, čia ir slypi tokių švenčių kaip Vasario 16-oji ar Kovo 11-oji galia - galimybė žmonėms akimirksniu iš pavienių individų minios virsti galingu, vientisu, bendrą vardiklį turinčiu dariniu - Tauta. Tokia, kokia visi buvome virtę Baltijos kelyje.

- Betgi Baltijos kelio metu jūs buvote ne vyresnis nei dešimties?

- Turbūt net ir tiek neturėjau, tačiau ir Sausio 13-ąją Vilniuje buvau (mama labai jaudinosi, kad nežūčiau), ir kituose to meto svarbiausiuose įvykiuose dalyvavau... Be abejo, sąmoningai dar daug ko nesupratau, manasis patriotizmas, kaip dabar pagalvoju, dar tebuvo berniukiškas nuotykių ilgesys, o pavojaus pojūtis tik suteikdavo dar daugiau adrenalino...

Tačiau atkūrusi Nepriklausomybę Lietuvos visuomenė dar kurį laiką buvo pasitempusi, atsakinga, stengėsi atkurti nacionalinę erdvę, nacionalines tradicijas, ikiokupacinę lietuvišką dvasią, o mes tuo metu buvome vaikai - kaip tik tie, kuriems visas tas naujas pasaulis ir buvo kuriamas.

Mus, to meto vaikus, šitai labai giliai veikė - mums patiko vieniems su kitais jaustis broliais ir seserimis, patiko Vytis, atgavęs valstybės herbo statusą, patiko mokytis giedoti V.Kudirkos „Tautišką giesmę“...

Augome kaip nuolatinėje šventėje - visos lig vienos metų dienos mums buvo lyg Vasario 16-oji, didžiavomės, kad esame lietuviai, jautėmės išskirtiniai, svarbūs, atsakingi už atgimstančią savo valstybę... Menu, mokykloje net sumelavau, kad mano dėdės vardas - Vytautas, nors tokio dėdės neturėjau... Laikas buvo toks, kad jau vien Vytauto vardas kėlė mums pasididžiavimą, augino savivertę...

Ir iš savo šeimų, ir iš mokytojų pasakymų žinojome, jog augame tam, kad atkurtume laisvą Lietuvą, kurios ateitis priklausys būtent nuo mūsų pastangų ir darbų rezultatų.

Manau, tas įskiepytas moralinis imperatyvas, atsakomybė Lietuvai už savojo gyvenimo žingsnius ir tapo manosios kartos skiriamuoju bruožu. Galbūt kaip tik todėl ir neįstengiu suprasti lietuvių, dėl savosios tautybės turinčių nevisavertiškumo kompleksą, neįstengiu pateisinti tų, kurie keikia ir niekina savąją Tėvynę.

- O dabar, deja, kone visuotinai teigiama, kad mylėti Lietuvą labai nešiuolaikiška ir netolerantiška, o tas nevisavertiškumo kompleksas mokyklose sistemingai ugdomas...

- Netiesa. Daugelį metų dirbu vadovu Karklės vaikų stovykloje „Žilvitis“ ir galiu patvirtinti, kad vaikai šiais laikais auga nė kiek ne mažiau jautrūs, gabūs ir taurūs, nei buvome mes.

Vien jaunuolių aktyvumas stojant tarnauti Lietuvos savanoriais, manau, tai įrodo. Jiems rūpi - jie pasiryžę ginti savąją Tėvynę ginklu. Vadinasi, atsiras tarp jų ir ateities granauskų, gedų bei martinaičių.

- Mačiau ir jus patį televizijos ekrane su šautuvu bei savanorio uniforma ugningai žadantį ginti Tėvynę. O ar ir iš tiesų eitumėte?

- O jūs manėte, kad čia tik žaidimas toks? Žinoma, kad eičiau. Neturiu nė menkiausios dvejonės tai sakydamas. Neapsimetinėsiu didžiu kariu - visiškai gali būti, kad žūčiau nieko doro nespėjęs nuveikti, tačiau net ir šitai, manau, būtų geriau nei likti gyvam ir neturėti ką atsakyti savo anūkams, manęs senatvėje klausiantiems, kur buvau tuo metu, kai Tėvynę lietuviai gynė, ir kodėl manęs nebuvo drauge su jais.

Žinote, kada galutinai supratau, kaip giliai iš tiesų myliu Lietuvą? Kai supratau, kad niekur niekur kitur nenorėčiau būti palaidotas - tik čia. Visur kitur jausčiausi vienišas, atstumtas ir nelaimingas. O Lietuvoje, kad ir be kapo kauburėlio, namie jausčiausi esąs savo žemėje, savo vietoje.

Todėl širdimi labai gerai suprantu egzodo lietuvius, paskutine valia prašančius būti palaidotiems Lietuvoje. Neabejoju - ir su mūsų laikų emigrantais šitaip nutiks. Yra juk ir mano bičiulių emigravusių - klausiu jų: „Na, kaip jums ten?“, o jie man sako: „Viskas būtų tiesiog idealu, tik va žmonių labai trūksta...“

Bet juk gyvenimas ir yra žmonės. Ne darbas, ne automobilis ir ne atlyginimo dydis - o žmonės.

- Dirbdamas vadovu, sąmoningai stengiatės ugdyti vaikų atsakomybės pojūtį, skiepyti jiems meilę Tėvynei?

- O kas gi yra ta meilė Tėvynei? Tai pagarba savo artimiesiems, o ji - tai pagarba sau pačiam. Pagarba savo nacionalinei kultūrai, istorijos didžiūnams, tradicijoms - tai pagarba sau pačiam. Pagarba senam žmogui, motinystei ir vaikystei - tai pagarba sau pačiam. Žmogus, negerbiantis šių dalykų, taip pat niekur niekada nebus gerbiamas. Nes neturi savigarbos.

Mano nuomone, pakelti nuo žemės kitų numestą šiukšlę - pats tikriausias patriotizmo aktas. Žmogus, šiukšlinantis savąją aplinką, man kelia didesnį pasibjaurėjimą nei vagišius. Banko plėšikas bent jau kruopščiai ruošiasi nusikaltimui, turi tikslą, uoliai dirba jo siekdamas, įtemptai galvoja... O tie teršėjai, šiukšlintojai apskritai negalvoja nieko, jiems niekas nerūpi, niekam nesijaučia atsakingi, nesuvokia netgi darą nusikaltimą... Tokius, beje, bausčiau daug griežčiau nei bankų plėšikus, nes ciniškas abejingumas, manau, atneša nepalyginti daugiau žalos nei sąmoningas apsisprendimas nusižengti.

Visad sakiau ir sakysiu: kol Lietuvos miškuose voliosis automobilių padangos, tol nė vienas neturėsime teisės sakyti, kad mylime savąją Tėvynę. Nė vienas.

Taigi, ir vaikams stovyklose, ir pats sau nuolat kartoju, kad patriotizmas negali prasidėti nuo ko nors kito, kaip tik nuo savojo kiemo - artimiausios savo aplinkos. Kol kiekvienas neišrankiosime šiukšlių iš savo kiemų ir parkų, iš savo kalbos ir santykių su kitais žmonėmis, tol visi mūsų žodžiai, šventės ir dainos tebus pompastiškas melagingas tuščiažodžiavimas. Nes meilė Tėvynei visada yra veiksmas, o ne lozungai.

Sakykite, o ar ne juokinga, kai „patriotiškai“ piktinamės, jog mūsų valstybę valdo politikai vagys, bet patys vis dėlto nepamirštame savo namuose ant karšto vandens skaitiklio magnetuko prisilipdyti?..

Kada gi suprasime, kad tokiais atvejais tik save pačius apvagiame? Kai pagaliau suprasime, kad hamletiškoji frazė „Nebemeluokim sau“ šiandien mums yra gyvybiškai svarbi, nuo to, ar ją išgirsime, priklausys visų mūsų ir mūsų valstybės ateitis.

- O kas jums paklojo tokius tvirtus vertybinius pamatus? Šeimoje turėjote išsaugotas gražias nacionalines tradicijas?

- Na, turime mes tas tradicijas - gebame susirinkti, pabūti kartu, drauge persižegnoti, drauge prie stalo susėsti... Davė man daug ir šeima, ir mokykla, ir stovykla, kurioje visą vaikystę ilsėdavausi, o dabar dirbu vadovu... Sutikti žmonės daug davė... O knygų apie vertybes aš tikrai neskaičiau ir specialiai jų sau nedėliojau - esu tikintis žmogus, praktikuojantis katalikas, tad vertybių ieškoti kaip ir nereikėjo - visos jos telpa į Dešimtį Dievo įsakymų. Netgi ir patriotizmas, apie kurį štai dabar kalbamės. Argi ne apie tai byloja įsakymai: „Gerbk savo tėvą ir motiną“ bei „Mylėk savo artimą, kaip pat save“?.. Juk čia sutelpa ir kraujo giminystė, ir protėvių kapai, ir Tautos istorija, ir tiesos, idėjos bei siekiai, kurie mūsų tėvams, seneliams ir proseneliams buvo šventi, ir nacionalinė kultūra, tradicijos, pagarba jų darbams, bendrystė per juos su nūdienos bendrataučiais... Tai ir yra vertybių pamatas, ant kurio stoviu.

- Norit pasakyti, kad daugelio mūsų problemų ir mūsų emocinio išvėsimo priežastis yra atitrūkimas nuo Dievo?

- Būtent. Ir tai, beje, yra esminė ne tik Lietuvos, bet ir viso krikščionybės lopšio - Europos problema. Bedieviai visuomet yra silpni, pažeidžiami ir lengvai pavergiami. Jie negeba, nes neturi ties kuo vienytis. Tai labai aiškiai pastebi musulmonai. Jie tik klysta Vakarų visuomenę laikydami ateistine. Taip nėra - ateistai teigia, kad Dievas neegzistuoja, o mūsų laikų Vakarų pasaulio žmogus teigia kitaip - jis šaukia: „Dievas - tai aš.“ O šitai - nepalyginti pražūtingiau.

Eltos nuotr.

Lietuviai nebepirks Lenkijoje. Su viena sąlyga

Ta viena sąlyga - mažesnė kaina Lietuvoje. O kainos kol kas mažesnės gretimoje Lenkijoje. Jos vilioja minias Lietuvos gyventojų. Maišais perkami ne tik maisto produktai. Net linksta mašinos, į Lietuvą grįžtančios, nuo higienos, buities prekių, statybinių medžiagų, baldų ir t.t., ir pan. Ar įmanoma Lietuvoje sumažinti kainas?

Kazimiero Lukševičiaus nuotr.

Apie tai prie ŽALGIRIO NACIONALINIO PASIPRIEŠINIMO JUDĖJIMO apskritojo stalo diskutavo Seimo narys Vytautas GAPŠYS, Lietuvos verslo darbdavių konfederacijos generalinis direktorius Danas ARLAUSKAS, socialinių mokslų daktaras Romas PATALAVIČIUS ir Lietuvos Nepriklausomybės Atkūrimo Akto signataras Rolandas PAULAUSKAS. Diskusiją vedė žalgirietis Gediminas JAKAVONIS.

G.JAKAVONIS: Kodėl lietuviai vyksta apsipirkti į svečias šalis?

V.GAPŠYS: Turbūt tai labai paprastas reiškinys - ten pigiau, jie suskaičiuoja, kad jų šeimos biudžetui tai labiau apsimoka, ir važiuoja. To niekaip nesustabdysime, jei mūsų parduodamos lietuviškos ar nelietuviškos prekės nebus pigesnės negu aplinkinėse šalyse. Sienų dabar niekas neketina uždaryti. Natūralu: jei žmonės ras pigiau Latvijoje - važiuos į Latviją, jei ras pigiau Lenkijoje - važiuos į Lenkiją. Jeigu gali sutaupyti nors kiek savo šeimos biudžeto - važiuoja. Ir nemanau, kad šiuo atveju žmones būtų teisinga smerkti, kaip kai kurie politikai bandė daryti.

Priminsiu, mes turime sutvarkyti mokestinę bazę. Taigi ir pridėtinės vertės mokesčio tarifą. Jeigu ten yra pigiau ir galima sutaupyti PVM tarifo dalį ir ji yra gana reikšminga, natūralu, kad žmonės pirmiausia važiuos patys, bandys apsipirkti, o paskui suras draugų, kurie jau pirks iš jų.

Man skaudu, kai vienas mano kolega Seimo narys pasakė, kad jo padėjėja parvežė lietuvišką varškės sūrelį, kuris Lenkijoje kainuoja pigiau negu Lietuvoje. Juk jį dar reikia į Lenkiją nuvežti, transportuoti. Iš kur tas pigumas? Perdirbėjai, kurie tiekia tuos sūrelius, tam tikrą laiką taiko didesnę nuolaidą, kad išsikovotų rinką, arba ten taikomas mažesnis PVM leidžia tą prekę prekybininkams parduoti pigiau.

Tos bėdos yra seniai žinomos. Skaudžiausia yra tai, kad net ir žinodami tas bėdas, net ir įrašę į Vyriausybės programą, kad svarstysime galimybę sumažinti PVM būtiniausiems maisto produktams, nieko nepadarome. Tai, kad šito klausimo rimtai nesiima Finansų ministerija, manau, yra labai didelis nuostolis Lietuvos ekonomikai.

G.JAKAVONIS: Kokių nuostolių dėl to patiria mūsų valstybė, verslas?

D.ARLAUSKAS: Lietuviai tą minėtą varškės sūrelį nupirko Lenkijoje, tad verslininkai kaip ir nepatyrė nuostolio. Juk vis tiek nuperka.

Bet, aišku, įdomu panagrinėti, kodėl lietuviškas sūrelis ten pigesnis. Nes eksportuojant jis PVM neapmokestinamas. Ten, sakykime, taikomas 9 proc. PVM, tad logiška, jei ten būtų 12 proc. pigiau.

V.GAPŠYS: Bijau sumeluoti, bet man sakė, kad už 17 centų nupirko tą sūrelį, o jis Lietuvoje kainuoja daugiau kaip 20. Reikėtų suskaičiuoti procentais. Bet faktas, kad pas mus 17 centų kaina būna tik per akcijas.

Kas čia vyksta? Ar piktnaudžiauja prekybininkai, perdirbėjai, gamintojai, kad žmonės turi tiek daug išleisti pinigų, o gal čia PVM klausimas? Drįsčiau teigti, kad tai ne tik PVM klausimas. Tai kur kas sudėtingesnė problema, ir PVM - viena iš jų.

Ką daryti politikams? Ar jie nori pakeisti situaciją? Taip, PVM sumažinimas - vienas iš būdų. Bet tada sumažės pajamos ir valstybės galimybės investuoti į kitas sritis. Tada iš kur gauti pinigų? Viskas yra tiek susiję, ir aš manau, kad mes darome klaidą pereidami į tam tikrą emocinį lygį.

Kai analizuoji statistiką, kyla visai kito lygio klausimai. Kokiu keliu galima eiti? Sutinku, kaip Darbo partija siūlo, girdėjau suvažiavime, jog reikia padidinti žmonių pajamas, kad sumažėtų procentai, išleidžiami maistui. Dėl to nukenčia švietimas, sveikata, nukenčia kiti dalykai, taip pat sumažėja galimybė pailsėti, į užsienį išvažiuoti. Tai labai liūdni skaičiai. Tai net ne mūsų skaičiai, o atliktas pasaulinis tyrimas.

Visuomenės moralizavimas ir pamokslavimas, kad žmonės važiuoja apsipirkti į užsienį, nėra teisingas. Tada paklauskime, ko važiuoja Seimo nariai atostogauti į Turkiją ar kitur? Tegul kaimo turizmui pinigus išleidžia. Apskritai tegul pasako: mes pirksime tik Lietuvoje pasiūtus kostiumus, trikotažą, ilsėsimės tik Lietuvoje ir asmeniniu pavyzdžiu parodysime, kad nereikia į Seimus važiuoti. Bet jie tokio pavyzdžio nerodo, jie tik žodžiais moralizuoja.

D.ARLAUSKAS: Statistikos lentelėje pateikiama informacija, kiek įvairių šalių žmonės vartoja tam tikrų produktų, kiek jie išleidžia pinigų ir kam konkrečiai: namų ūkiui, transportui, maistui, sveikatai. Lietuvoje, palyginti su kitomis pasaulio šalimis, maistui išleidžiama 22,2 proc. pajamų. Klausimas: ar mes esame tokie ėdrūs? Amerikiečiai irgi labai daug vartoja, bet jie maistui išleidžia kur kas mažiau negu mes - tik 6,8 proc. pajamų. Ką tai reiškia?

R.PAULAUSKAS: Tai reiškia, kad mažos algos.

D.ARLAUSKAS: Tai reiškia labai paprastą dalyką: mūsų atlyginimai yra tokie maži, kad žmonės būtent maistui, tam, kas būtina, išleidžia daugiausia. Klausimas labai rimtas: ką daryti, nes jie, neturėdami pinigų, švietimui teskiria tik 0,5 proc., sveikatai - irgi labai mažai. Bet matome, kad alkoholiui ir tabakui išleidžia labai daug. Perkamoji galia yra tokia maža, kad alkoholis, tabakas, drabužiai ir maistas suryja beveik visus žmonių pinigus.

V.GAPŠYS: Tai - vienas iš aspektų. Bet palyginkime Lietuvą ir Lenkiją - Lenkijoje maistui išleidžiama galbūt šiek tiek mažiau, nors irgi nelabai, bet ten, be viso to, ir maistas pigesnis. Į tai mes irgi turime atsižvelgti.

> Mes, lietuviai, esame ne visai solidarūs su savo tautiečiais. Tas noras spausti vieniems kitus žlugdo labiausiai
>
> Vytautas GAPŠYS
> Seimo narys

R.PATALAVIČIUS: Tose šalyse, kuriose mažai gaunama pajamų, kuriose maži atlyginimai, visada svarbiausi poreikiai yra maistas, apranga, būstas. Kuo turtingesnė šalis, kuo daugiau vienam gyventojui tenka pajamų pagal BVP, iš karto mažėja išlaidos pirmo būtinumo prekėms.

Pagrindinis dalykas - mažos pajamos. Jeigu neracionaliai išleidžiamos arba smarkiai apmokestinamos pirmo būtinumo prekės, vartotojo krepšelis tampa labai skurdus. Kita vertus, kyla toks paprastas klausimas: kaip mes galime savo maisto prekėms taikyti tokį aukštą PVM, kai kitose šalyse kaimynėse jis toks mažas? Mes tarsi be žodžių pasakome saviems žmonėms: važiuok ten, pirk, išleisk pinigus, o mes paskui žiūrėsime, kaip subalansuoti biudžetą, kaip išspręsti kitas problemas. Bet tai yra politiniai sprendimai.

> Svarbiausias dalykas. Tos vadinamosios senosios demokratijos šalys yra prasiskolinusios 10 kartų daugiau nei Lietuva
>
> Rolandas PAULAUSKAS
> Lietuvos Nepriklausomybės Atkūrimo Akto signataras

Nors, žvelgiant kitu aspektu, apskritai negali būti, kad žmogus nevažiuotų net pasižiūrėti. Ten yra kiti prekės ženklai, gal procentėlis kitas pirks dėl to, kad įdomiau supakuota, paragauti ko nors kito, pabandyti. Absoliučiai uždrausti arba ekonominėmis priemonėmis paveikti tokį apsipirkimą pas užsienio kaimynus yra neįmanoma.

Važiuojančiųjų pirkti svetur srautas šiandien labai didelis, tad reikia kuo greičiau spręsti, priimti politinius sprendimus, jeigu politikai galvoja apie žmonių perkamosios galios didėjimą.

Buvo laikai - gerai prisimename, - kai lenkai pas mus važiuodavo apsipirkti. Pirko, leido pas mus pinigus. Žmonės visada daro tai, kas jiems apsimoka. Čia sienų nepastatysi, policijos, muitininkų - taip pat. Vienintelis būdas spręsti - ekonominiai svertai. Ir kuo greičiau tai bus padaryta, tuo bus geriau.

Yra dar vienas dalykas, į kurį norėčiau atkreipti dėmesį. Kažkodėl neatliekami tyrimai, iš kur įveztas ir kokias prekes vartojame. Atliekami tyrimai, kiek surūkoma kontrabandinių cigarečių, bandoma suskaičiuoti, kiek jų yra be banderolių šiukšlių dėžėse, bet rimtų tyrimų neatliekama.

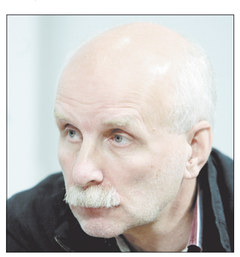

Nežinau, ar yra Lietuvoje normalus ekonominių tyrimų centras, išskyrus kokį nors, kuris vadinasi institutu, laisvu ar pusiau laisvu nuo absoliutaus liberalizmo. Neturime. Tai irgi yra mūsų problema. Mes dažnai kalbame apie reiškinius, kurie yra neįvertinti, nepamatuoti. Kai susergame, ką daromė? Einame pas medikus. Pirmiausia skiriami tyrimai - kraujo, kiti, kad būtų galima diagnozuoti ligą ir ją gydyti. Dar ir mediką renkamės, kad būtų geras. O su ekonominiais procesais taip nedarome.

R.PAULAUSKAS: Lenkija yra puiki proga pašnekėti gerokai plačiau ir rimčiau. Kol kas aš neišgirdau to, ką norėjau išgirsti iš Seimo narių. Pati Lenkija nieko stebuklingo neparodė. Per šituos porevoliucinius laikus ji taip pat nukraujavo, kaip ir Lietuva. Jau nebėra laivų statyklos, nebėra automobilių pramonės. Anglių pramonė didžia dalimi sunaikinta ir t.t. Lenkų algos nuo mūsų skiriasi labai nedaug. Pensijos - taip pat. O štai maistas - pigesnis. Ieškodamas atsakymo, kodėl taip yra, tuos tyrimus, kurių nėra, aš atlieku pats, kaip pirkėjas. Man įdomu, kodėl pigiau.

Yra kelios aplinkybės, kurios lemia maisto prekių pigumą Lenkijoje. Vienos jų yra mūsų pačių susikurtos, mūsų rankutėmis. Kitos yra duotos, jeigu norite, dievų. Pirmiausia priminsiu mūsų pačių sukurtas aplinkybes, kurios šiandien lemia tą neigiamą rezultatą. Tai savos valiutos atsisakymas. Kai balsavote Seime už lito atsisakymą, jūs kartu atsisakėte pagrindinio finansinio instrumento, kuriuo reguliuojama ekonomika, rinka.

O Lenkijos zlotas, atpigęs euro atžvilgiu, didžia dalimi sudaro galimybes pigiau parduoti prekes. Tai yra vienas instrumentas. Įstoję į Europos Sąjungą mes atsisakėme galimybės taikyti muitus. Muitai taip pat yra vienas iš pačių esmingiausių instrumentų reguliuojant ekonomiką, finansus ir pinigų srautus. Nieko kito pasaulis neatrado ir neatras. Pietų Korėja, kuri atsigavo, tas pats Singapūras - jie visi taikė muitus, naudojo savo pinigus, saugojo savo vidaus rinką. Japonija elgėsi taip pat. Ir tik tada, kai pakilo į tam tikrą lygmenį, kai jau galėjo konkuruoti su užsienio šalimis, po truputėlį pradėjo atverti savo rinkas. Mes tų instrumentų šiandien nebeturime.

Kokią išlygą išsiderėjo anglai? Pasilikti svarą sterlingų. Norvegijoje, dabar kritus naftos kainoms, jeigu nebūtų savos valiutos, situacija šiandien būtų visiškai kita. Jie atpigino savo kroną ir taip sprendžia problemas. Graikijos pavyzdys: jeigu Graikija turėtų drachmą, jau seniai būtų išlipusi iš tos krizės, kurioje atsidūrė. Ir kol jie drachmos vėl neįves, nieko gero ten ir nebus. Bus amžinos problemos, gilėjančios problemos.

Sakote, nieko blogo, kad žmonės važiuoja. Sustabdyti mes jų nesustabdysime, uždrausti negalime ir nereikia. Bet atsiprašau - kiekvienas euras, išleistas Lenkijoje, yra nuostolis valstybės biudžetui, tai yra prarastos darbo vietos Lietuvoje ir atitinkamai pelnas Lenkijos

biudžetui bei darbo vietos Lenkijoje. Sakau, šitai mes sukūrėme savo rankutėmis atsisakydami savo valiutos ir galimybės taikyti muitus.

Bet tai dar ne viskas. Lenkijoje, mes žinome, PVM maistui yra mažesnis. Ir vėl tas pats. O ar ne mes susiderėjome su ES ir sutikome su jų visais PVM reikalais? Ir kai šiandien politikai svarsto, kiek sumažinti PVM, tai palaukite, juk yra susitarimas su ES, kuris neleidžia sumažinti PVM.

V.GAPŠYS: Leidžia.

R.PAULAUSKAS: Neleidžia. Ką jūs šnekate? Yra išlygos, galėjote susiderėti. O PVM standartinė norma yra nustatyta, aukščiau - prašom, žemiau - ne. Yra tik atskiri segmentai, kur galima sumažinti PVM. Dėl jų ir reikėjo derėtis.

V.GAPŠYS: Sutinku, ir muitų politikos mes negalime vykdyti, ir savo valiutos politika yra ribota. Ekonomistai vis dažniau kalba, kad išsivysčiusios ekonomikos šalys primeta kai kurioms besivystančioms savo politiką. Ir turbūt per anksti primeta.

Bet nesutinku, kad negalime sumažinti PVM. Maisto produktams tikrai galime, jokių problemų. Aišku, reikia informuoti Europos Komisiją ir visa kita.

Rodos, tarifų lygiai PVM direktyvoje įrašyti. Ir tu gali tarifus pasirinkti. Žinoma, kai kuriais atvejais yra problemų, pvz., su šildymo PVM. Norint taikyti nulinį, reikėjo susiderėti. Bet 5 proc. tarifą, kokį lenkai taiko, ir mes galėtume taikyti, tam nebūtų ypatingų kliūčių. Tik reikia tai daryti.

Bet aš matau vieną blogybę, kurią ketina padaryti socialdemokratai. Jie siūlo mažinti PVM ne maisto produktams, o bendrą PVM tarifą. Galbūt 1 ar 2 proc. Iš pirmo žvilgsnio atrodo viskas neblogai, tavo biudžeto dalis, kurią tu išleidi, sumažės galbūt 1 proc.

> Kaip mes galime savo maisto prekėms taikyti tokį aukštą PVM, kai kitose šalyse kaimynėse jis toks mažas?
>
> Romas PATALAVIČIUS
> Socialinių mokslų daktaras

Bet pažiūrėkime, ką tai reiškia. Pirma, sumažės importuojamų produktų, o mes negausime už juos PVM. Kitas dalykas, sumažės prabangos prekių. Tarkime, jei perki namą už milijoną eurų, o PVM tarifas bus sumažintas 1 proc., tikrai tai pajausi. Bet perkant maisto produktus tas pokytis bus labai mažas.

Kas atsitiktų maistui taikant 5 proc. PVM? Mes negalime taikyti skirtingo PVM tarifo lietuviškiems ir nelietuviškiems produktams. Pvz., visam pienui - ir lietuviškam, ir latviškam, ir lenkiškam - sumažiname. Bet pagal proporcijas Lietuvoje parduodamų lietuviškų maisto produktų bus daugiau.

Labiau sumažinti PVM maisto produktams reiškia šiek tiek paskatinti vartojimą. Aišku, vis tiek valgysi panašų kiekį, bet gal galėsi įsigyti brangesnių maisto produktų, galbūt geresnio pieno. Galbūt rinksiesi kito prekės ženklo produktus.

> Lietuvoje, išleidžiama 22,2 proc. pajamų. Ar mes esame tokie ėdrūs?
>
> Danas ARLAUSKAS
> Lietuvos verslo darbdavių konfederacijos generalinis direktorius

G.JAKAVONIS: Ar iš tikrųjų, jei mes informuojame Europos Komisiją, kad norime mažinti PVM, mums ir duoda leidimus?

V.GAPŠYS: Ne problema.

R.PAULAUSKAS: Iš kur ištraukėte derybinę medžiagą?

V.GAPŠYS: Mes imame PVM direktyvą ir skaitome. Ten nustatyta, kokie tarifai yra galimi, kaip galima juos sumažinti, kaip padidinti. Viskas ten parašyta. Taip, jūs imate vieną aspektą. Iš tikrųjų, pvz., nulinio PVM tarifo mes nelabai kur galėtume taikyti, nes ten nustatyti tarifai, kurie gali būti sumažinti. Bet įvesti 5 proc. PVM tarifą tikrai nėra jokių esminių kliūčių. Aš dabar procedūros neprisiminsiu, bet man atrodo, kad reikia informuoti Komisiją.

Informuota Komisija tikrai duos tą leidimą dėl labai paprasto dalyko - nes aplinkinėse šalyse tai jau yra padaryta. Jau vien dėl to, kad tavo rinka išsikreipia, - taip galima argumentuoti.

R.PAULAUSKAS: Aš tik noriu pasakyti, ką patvirtino kolega, kad bet kuriuo atveju PVM keitimas turi būti derinamas su dabartiniu šeimininku, kuris sėdi Briuselyje. Gal jis ir leis.

V.GAPŠYS: Jis leis, bet jūs teisus, atsiklausti reikės.

R.PAULAUSKAS: Tai ir yra mūsų bėda.

V.GAPŠYS: Bet mes pasinaudosime direktyvose numatytomis teisėmis.

R.PAULAUSKAS: O jei neleis supykęs už ką nors?

D.ARLAUSKAS: Man atrodo, pats svarbiausias klausimas būtų toks: sumažiname PVM iki 5 proc., o kiek iš tikrųjų sumažės prekės kaina ir ar ji apskritai sumažės? Atsakydamas į šį klausimą turiu abejonių, kad sumažės. Žinote kodėl? Aš diskutuoju su prekių tiekėjais, kurie dirba su didžiaisiais prekybos tinklais. Ir ne tik su didžiaisiais, bet ir su mažosiomis parduotuvėmis. Štai ką jie sako: jūs pastebėjote, kad mažoje parduotuvėje kaina nėra mažesnė nei prekybos tinkle. Logiškai turėtų būti mažesnė, turėtų būti patrauklesnė parduotuvė.

Būtent mes ir informavome Konkurencijos tarybą apie nesąžiningą didžiųjų prekybos tinklų veiklą. Kas vyksta? Tarkime, esu vienas iš prekių tiekėjų. Yra didelė parduotuvė, šalia yra maža parduotuvė. Logiškai mąstant, mažai parduotuvei aš galėčiau nustatyti mažesnę kainą. Bet ne, to aš negaliu padaryti. Mane iškviečia prekybos tinklo atstovas ir sako: „Klausyk, jeigu tavo prekės kaina toje parduotuvėlėje bus mažesnė nei pas mus, mes išmesime tavo prekes iš lentynų.“ Ir štai tas mechanizmas - nėra konkurencijos, kuri leistų sumažinti kainą. Todėl aš abejoju dėl kainų sumažėjimo.

Sako, įsipareigojame, kad sumažinsime atitinkamai ir kainą. Bet realiai viskas vyksta visiškai kitaip. Nėra konkurencijos prekybos sektoriuje ir nėra institucijos, kuri iš tikrųjų prižiūrėtų tą konkurenciją. Na ir kas, kad yra įstatymas, kuris reglamentuoja didžiųjų prekybos tinklų ir tiekėjų santykius. Jis neveikia. Įstatymas priimtas, bet jis tik padidino administracinę naštą būtent prekių tiekėjams, nes jie turi informuoti, ar yra pažeidimų. Ar atsiras toks kvailas tiekėjas, kuris pasakys, kad taip, mano atžvilgiu imamasi nesąžiningų priemonių? Jo iškart neliks prekybos tinkle.

> Tai ką daryti, kad Lietuvai būtų geriau ir lietuviai į Lenkiją nevažiuotų?
>
> Gediminas JAKAVONIS
> Žalgirietis

Iš tikrųjų priimdami tokį įstatymą mes demoralizuojame visuomenę, nes tai yra prastos kokybės teisės aktas. Jis dar labiau padidino tiekėjams administracinę naštą, o naudą iš to turi tik prekybos tinklai. Akcentuoju, kol nebus normalios konkurencijos prekybos sektoriuje, sumažinus PVM jei ir sumažės kainos, tai tik per blusos aukštį. Tai viena.

Antra, pakomentuosiu dar vieną įdomią statistiką - mokestinė aplinka Europos Sąjungoje. Ką ji rodo? Yra tiesioginiai ir netiesioginiai mokesčiai ir aš matau tarp jų labai aiškią takoskyrą. Senosios demokratijos šalyse, tokiose kaip skandinavai, Danija, Belgija, Vokietija, netgi Airija, netiesioginiai mokesčiai yra kur kas didesni nei tiesioginiai. Ką tai reiškia? Taip jie surenka biudžetą.

Pas mus situacija yra kitokia - tiesioginiai mokesčiai. Apkraunamas verslas. Aš įkuriu įmonę ir man ant kaklo iškart virvė užrišama. Pas mus netiesioginiai mokesčiai labai maži. Jeigu dar PVM mažinsime, tada klausimas, iš kur surinksime biudžetą. Reikės didinti tiesioginius mokesčius.

R.PAULAUSKAS: Nepasakytas svarbiausias dalykas. Tos vadinamosios senosios demokratijos šalys yra prasiskolinusios 10 kartų daugiau nei Lietuva.

D.ARLAUSKAS: Ne dešimt.

R.PAULAUSKAS: Kitas pastebėjimas - mažose parduotuvėse kainos visada bus didesnės negu didelėse. Nes maža parduotuvė turi turėti tą pačią infrastruktūrą kaip ir didelė, o apyvarta atitinkamai yra mažesnė ir dėl to mažos parduotuvės visada pardavinės brangiau, tik jos yra arčiau pirkėjo, dėl to dažnai sutaupoma benzino, laiko, bet tikėtis, kad mažoje parduotuvėje bus pigiau, iš principo negalima.

Dabar apskritai apie dideles parduotuves Lietuvoje... Koks spaudimas bus visiems didiesiems tinklams, kai ateis „Lidl“! Man su šio tinklo atstovais Lietuvoje yra tekę turėt reikalų, todėl kai ką žinau iš vidaus. Jie sako: mes turime 9000 parduotuvių ir turime savo gamintojus. Jie perka iš pirmų rankų. Taigi jie patieks pigiau, negu sau gali leisti net mūsų didieji tinklai. Nežinau, ar visi jie išgyvens. Bet pats didžiųjų tinklų atsiradimas ir smulkių parduotuvių likvidavimas yra mūsų rankų darbas. Mes įleidome prekybos centrus į miesto centrus. Kur jūs matėte Vakarų Europoje, kad miesto centruose būtų tokio masto parduotuvės?

Grįžkime prie Lenkijos. Kodėl Lenkijoje produktai pigesni? Taip, zlotas, mažas PVM, bet yra dar, kaip čia pasakius, Dievo duotos aplinkybės. Pirmiausia - tai rinka. Lenkijoje 40 mln. gyventojų, per ją važiuoja turistai, pavyzdžiui, lietuviai važiuoja į Europą, visi mes važiuojame per Lenkiją. Vien dėl to apyvartos yra didesnės.

Važiuodami per Lenkiją matome, kiek ten kavinių yra pakelėse, o tai yra darbo vietos, ten sustoja autobusai lietuvaičių ir jie palieka

savo pinigėlį. O dabar pažiūrėkite į tas pačias kavines Klaipėdos kryptimi. Jos vos išgyvena, nes srautas mažas, tad jos neišvengiamai turi branginti, tą vieną pietų porciją parduoti brangiau, kad išsilaikytų.

100 kilometrų už Varšuvos yra tokia užeiga „Pas Janošeką“. Ten stoja beveik visi lietuvių autobusai. Apyvarta milžiniška. Atitinkamai ten ir kainos visai kitos. Porcijos didžiulės, kainos mažos.

Dar daug lemia klimatas. Nors Lenkija, atrodo, čia pat, bet augalų vegetacija Lenkijoje yra porą trejetą savaičių ilgesnė. Ten anksčiau noksta braškės, vaisiai. Lenkai jau veža į Lietuvos rinką tas pačias braškes ir nugraibo visą grietinėlę.

100 kilometrų už Varšuvos prasideda persikų, trešnių sodai, o Lietuvoje nieko panašaus nėra. Pavyzdžiui, Varšuvos sausio mėnesio temperatūros vidurkis yra minus 2 laipsniai, o Vilniuje - minus 5. Toliau yra vadinamoji nulinė izoterma. Ta nulinė izoterma siekia Lenkijos pakraščius, į vieną pusę nuo tos izotermos žemė įšąla, o į kitą - ne.

Ką ir kalbėti, kai mes turime konkuruoti su dar geresnio klimato zona? Vokietija, Prancūzija, ir taip toliau? Savo svarstymuose šito mes niekada neprisimename. Juk klimatas reikalauja įvairiausių papildomų sąnaudų. O mes dažnai norime konkuruoti su tokiomis šalimis ir miestais, kaip, pavyzdžiui, Londonas. Taigi ten palmės auga, be to, ten sienos plonesnės, kanalizacijos į žemę nekasa, visa tai jiems kur kas pigiau kainuoja.

R.PATALAVIČIUS: Bet čia yra tik vienas momentas. Turime daryti tai, kas pagal mūsų klimatą yra geriausia. Kai lenkų braškės baigiasi, mes galime parduoti vėlyvąsias, tai yra verslas, jis šituos klausimus išsprendžia.

G.JAKAVONIS: Tai ką daryti, kad Lietuvai būtų geriau ir lietuviai į Lenkiją nevažiuotų?

V.GAPŠYS: Mes, lietuviai, esame ne visai solidarūs su savo tautiečiais. Kad ir už pieną savi perdirbėjai lietuviams niekaip nenori mokėti daugiau, bet iš estų ir lenkų perkasi brangiau. Tas noras pagudrauti ir spausti vieniems kitus iki paskutinio cento žlugdo labiausiai.

Parengė Jovita MILAŠIENĖ

Visa filmuota medžiaga tinklalapyje
www.suzalgiriu.lt

Panevėžio vidurinė mergaičių amatų ruošos mokykla

1927 metais Panevėžyje buvo įsteigtos 2 amatų ruošos mokyklos, kurios nemažai prisidėjo prie lietuviško verslo ir amatų plėtros. Viena iš tokių - mergaičių amatų ruošos mokykla.

1927 metais Švč. Nekaltosios Mergelės Marijos tarnaičių kongregacijos seserys, vadovaujamos vienuolės Margaritos Rimkevičaitės, įsteigė Mergaičių amatų ruošos mokyklą. Tai buvo katalikiškos krypties mokykla. Rugpjūčio 31 dieną buvo gautas leidimas ir mokykla atidaryta Rugsėjo 1-ąją.

Mokykla turėjo rengti namų šeimininkes, savarankiškas amatininkes, įmonių specialistes. Iš pradžių buvo numatytas 9 darbuotojų personalas. Mokyklos vedėja paskirta Eleonora Porvanieckaitė, bendrojo lavinimo dėstytoja Aniceta Viešniauskaitė, ruošos mokytoja Anelė Kedžionytė, siuvimo dėstytoja Eleonora Ragelytė, kirpimo mokytoja Alfonsa Daukšaitė, įvairių rankdarbių mokytoja Adelė Gronskaitė, nėrimo mokytoja Emilija Vilutytė, audimo Barbora Jakubauskaitė, knygrišystės Eleonora Kupstaitė. Visos dėstytojos buvo priimamos laikinai, išskyrus Viešniauskaitę Anicetą. Tikybos mokytoju paskirtas Pranas Masilionis. Mokytojų atlyginimai buvo planuojami nuo 200 iki 320 litų.

Mergaičių amatų ruošos mokykla nemažai prisidėjo prie lietuviško verslo ir amatų plėtros

Mokslo metai pradėti tik spalio 1 dieną. Mokykla pagal pirminį projektą turėjo būti dvimetė. Iš pradžių mokymas pradėtas tik 3 skyriuose: rankų darbų, siuvimo ir kirpimo, mezgimo ir bendrųjų disciplinų. Kai kurios priimtos mergaitės buvo baigusios ir 5-6 skyrius. Buvo priimama nuo 14 metų. Dalis mergaičių nebuvo baigusios pradinės ir norėjo tik kažkiek pasimokyti amato. Buvo priimtos ir jos. Bet buvo pasakyta, kad jos negaus baigimo atestato.

Didelis dėmesys buvo skiriamas ir auklėjimui. Šalia pedagogikos įvestos ir mandagumo pamokos. Jau 1927 metų pabaigoje įvedamos uniforminės kepuraitės ir planuojama įvesti uniformas. Mokslas buvo mokamas. Už bendrabutį ten gyvenančios kasmet mokėjo 75 litus, jos gaudavo ir maitinimą. Už bendrabutį buvo galima atsiskaityti ir produktais. Dalis neturtingų mergaičių buvo atleidžiamos nuo mokesčio už mokslą.

1927 metais pastatyta mūrinė skalbykla. 1928 metais įkurtas kulinarijos skyrius, šiltnamis. Antrame aukšte įkurtas bendrabutis. 1928 metais nustatomas dienos režimas. Praleidusios 5 pamokas be pateisinamos priežasties šalinamos iš mokyklos. Atostogos prasidėdavo nuo liepos 15 dienos iki rugsėjo 1 dienos.

Jau pirmaisiais mokslo metais susidurta su lėšų trūkumu. Buvo kreiptasi į švietimo ministeriją dėl pagalbos. 1928-1929 metais mokykla jau turėjo 81 mokinę. Už mokslą reikėjo mokėti 100 litų per metus.

1928 metais rugsėjo 15 dieną tikybos dėstytoju pradėjo dirbti žinomas kunigas Jurgis Tilvytis. Antrais mokslo metais mokykla išsinuomojo 3 ha žemės praktiniams užsiėmimams. Juose užveisiamas sodas, greta buvusių pasodinta dar 120 vaismedžių.

1929 metais išleidžiama pirma laida. 1929 metais baigė 30 mokinių, antriems metams liko 5 mokinės. 1929 metais 4 mokinėms elgesio pažymys sumažintas iki 4, o vienai iki 5 su minusu. 1929-1930 mokslo metams jau suorganizuoti stojamieji egzaminai.

Mokykla turėjo eucharistinį būrelį. Iškilmingai buvo švenčiama Vasario 16-oji ir ypač religinės šventės. Vytauto Didžiojo metais mokykloje padarytas gyvasis paveikslas. Tai progai labai papuoštas ir mokyklos pastatas. Mokykloje buvo organizuojamos ir ekskursijos. Mokinės buvo nuvykusios ir į Rygą. Prie mokyklos veikė knygynas.

1930 metais iš mokyklos už drausmės pažeidimus pašalintos 2 mokinės. Tais pačiais metais buvo pastatyta paukštidė ir tvartai su ventiliacija ir elektra. Mokinių praktikai nupirkta 3 ha žemės.

1932 metais mokykla išaugo iki 4 klasių kurso ir nuo rugpjūčio 1 dienos pradėjo vadintis Panevėžio lietuvaičių švietimo draugijos vidurine amatų ruošos mokykla. Baigusios mokyklą gaudavo amatininkės vardą. Kurios norėjo tęsti mokslus, gaudavo amatų mokytojos cenzą.

1935 metais pradėti statyti 3 aukštų rūmai. 1936 metais statybos darbai jau baigiami ir pradėti vidaus apdailos darbai. Įrengiamas centrinis šildymas. Žemutiniame aukšte įsikūrė konservų sandėliai, pieninė, virtuvė ir svečių bei mokinių valgomieji. Antrame aukšte - salė su nuolatine scena, darbo kambariai. Trečiame aukšte buvo klasės. Buvę senieji mūriniai pastatai sujungti su naujais. Ten dabar įrengiamas mokinių bendrabutis.

Mokykloje buvo įvairūs skyriai: kulinarijos, konservų, marmelado, daržininkystės, gyvulininkystės, pienininkystės, sodininkystės, bitininkystės, amatų, dailės, darbų, audimo, mezgimo, siuvimo ir nėrimo. Mokslas mokykloje truko 4 metus ir kainavo 100 litų. Nėrimo skyrius turėjo 8 mezgimo mašinas, audimo skyrius - modernias stakles. Jomis buvo audžiami net sudėtingi persiški kilimai. Prie mokyklos buvo ūkis: buvo laikomos karvės, ožkos, kiaulės ir paukščiai. Daržininkystės praktikai buvo didelis daržas. Taip pat buvo didelis bitynas. Ten mokinės prižiūrėjo bites. Žiemą vykdavo teoriniai užsiėmimai, o vasarą praktika. Praktika buvo virtuvėje, rūkykloje, skalbykloje, paukštyne, tvartuose, sode, šiltadaržy, medelyne, bityne.

Kasmet mokyklą baigdavo keliolika mergaičių. 1936 metais baigė 13. Ta pati švietimo draugija išlaikė ir našlaičių prieglaudą. Ten veikė pradžios mokykla. Baigusios tą pradžios mokyklą mergaitės stodavo į šią mokyklą. Baigusios mokyklą visada rengdavo darbelių parodas. 1938 metais spauda rašė, kad mergaičių amatų ruošos mokykloje mergaitės mokosi virti krupniką, likerius. Mokykla turėjo savo valgyklą. Joje buvo rengiamos išleistuvės, paminėjimai, įvairūs renginiai. Mokinių gaminami įvairūs gėrimai ir kepiniai lengvai konkuravo rinkoje. Tai kėlė konkurentų nepasitenkinimą. Panevėžyje veikęs „Vienybės“ klubas rašė skundus.

Baigusios mokyklą gaudavo amatininkės kvalifikaciją. Be specialybės, buvo mokomasi ir daug bendrų dalykų.

1940 metais, sovietams okupavus Lietuvą, mokykla yra reorganizuojama į valstybinę Panevėžio mergaičių amatų mokyklą. Dėstytojai atleidžiami, o vadovai ir kai kurie dėstytojai neišvengė represijų. Ši mokykla paruošė nemažai puikių specialisčių.

Elena MARKUCKYTĖ,
Donatas PILKAUSKAS

V.Vyšniausko nuotr.

Amatų ruošos mokyklos velykiniai valgiai. 1936 m.

Moksleivės praktiniuose užsiėmimuose. 20 a. 4 deš.

Moksleivės prie mokyklos pastato. 20 a. 4 deš.

Praktika mokyklos ūkyje. 20 a. 4 deš.

RĖMĖJAI: Vilniaus miesto savivaldybė · RESPUBLIKA · ZONTA INTERNATIONAL · LIETUVOS POLICIJA
DRAUGAI: Šiaulių miesto savivaldybė · Panevėžio miesto savivaldybė · Plungės miesto savivaldybė